

Культура II

12-14-2024

Тиждень #14

Лекція #4:

*Золота доба української церковної музики
(прозівка 37 – закінчення)*

Лекція #6:

*Українська музика XIX ст.
(початок – прозівки 38)*

Завдання (з книжки *Українська Культура II*):

Прочитати:

Книжка «Культура II»

Лекція #6:

*Українська музика XIX ст.
ст. 138-141*

Виконати завдання «Закріплення», питання 1-4 на ст. 140-141 в книжці *Культура II*.

УКРАЇНСЬКА МУЗИКА ХІХ ст.

ЗАХІДНЯ УКРАЇНА: ПЕРЕМИШЛЬСЬКА ШКОЛА

На Західній Україні, що тоді була під Австрією, відродження українського музичного життя почалося з початку ХІХ ст. у місті Перемишлі. Там місцевий єпископ заснував дяківську школу і церковний хор, який спопуляризував на західніх землях музику Бортнянського. Згодом довкола цього осередку музичного життя створився гурт композиторів, яких збірно назвали **Перемишльською школою** (хоч не жили вони всі в Перемишлі). Майже всі з них були священиками, але писали не тільки церковну музику, а й світську.

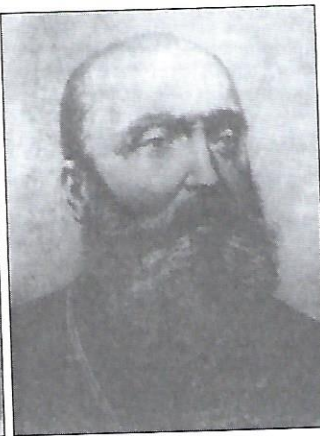
Твори цих композиторів переважно вокальні, себто пісні для соліста або хору. У їхній творчості є музика для окремих частин Служби Божої, псалми, канти і численні релігійні пісні, сольоспиви та пісні для хору до слів Шевченка, Шашкевича й інших поетів, кантати, оперети і музика до театральних п'єс. Твори цих композиторів довго втішались популярністю на Західній Україні тому, що вони відзначаються гарною мелодійністю. Нерідко виконують їх і сьогодні. Переважна частина церковних пісень і гимнів, що їх співають у українських католицьких церквах, була створена саме цими композиторами.

Найвизначними представниками Перемишльської школи були: о. МИХАЙЛО ВЕРБИЦЬКИЙ, автор музики національного гимну "Ще не вмерла Україна", о. ІВАН ЛАВРІВСЬКИЙ (диригент катедрального хору в Перемишлі) і о. ВІКТОР МАТЮК (автор популярної "Веснівки" до слів М. Шашкевича).

Зв'язок з Перемишльськими композиторами тримав і представник Буковини о. СИДІР ВОРОБКЕВИЧ, який виявив талант також у поезії. Він є автором численних хорових творів, особливо на слова Шевченка, Службі Божої,

о. Михайло Вербицький.

о. Іван Лаврівський.

о. Віктор Матюк.

сольових пісень і оперет (мелодрам). Як і інші представники "Перемишльської школи" він ставив собі завдання оживити музичне життя західних земель України.

ЦЕНТРАЛЬНА Й СХІДНА УКРАЇНА

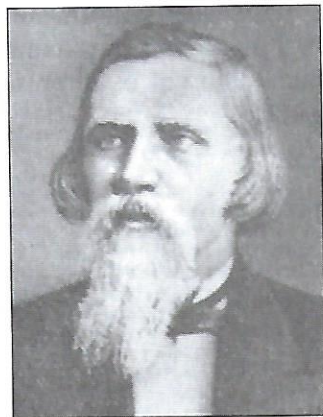
Обмеження українського життя під царською російською окупацією довго не давало українській музиці підвестись на рівень інших європейських народів. Росія продовжувала забирати до себе кращі українські музичні сили, і там вони розвивалися у рамках процвітаючого російського музичного життя.

Семен Гулак-Артемовський.

До їх числа належить, між іншими, славний композитор Петро Чайковський, який виріс на Полтавщині і в не одній своїй композиції використав українські народні мелодії: наприклад, в операх "Мазепа" і "Черевички", у симфоніях "Українська (малоросійська)".

Перші збірки російських народних пісень, що були підготовлені українцями, які включали й українські пісні. З часом ті "малоросійські" пісні стали вважатись частиною російської пісенної спадщини і були використані відомими російськими композиторами у своїх творах. Царська Росія хотіла звести українську культуру до провінційного рівня. Той, хто присв'ячувався рідному народові мусів це робити коштом просування у професійному житті. Тому більшість представників української музики впродовж майже цілого XIX ст. не відзначалась багатотою творчістю.

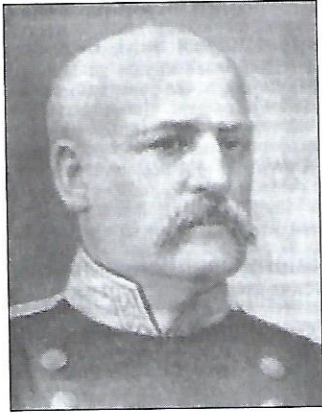

Петро Ніщинський.

Значний поштовх до розвитку української музики у XIX ст. дав попит на українські п'єси. Саме тому музичні комедії, оперети й опери зайняли головне місце у творчості тогочасних українських композиторів на центральній і східній Україні; найвидатнішими були:

СЕМЕН ГУЛАК-АРТЕМОВСЬКИЙ — автор найбільш улюбленої української комічної опери, "Запорожець за Дунаєм". У ній він вмів поєднати оперову італійську та народну українську музику.

ПЕТРО НІЩИНСЬКИЙ — відомий як автор хорової сцени "Вечорниця", написаної до драми Шевченка "Назар Стодоля". У "Вечорницях" Ніщинський виступає майстром обробки народної пісні для різних хорів (чоловічого,

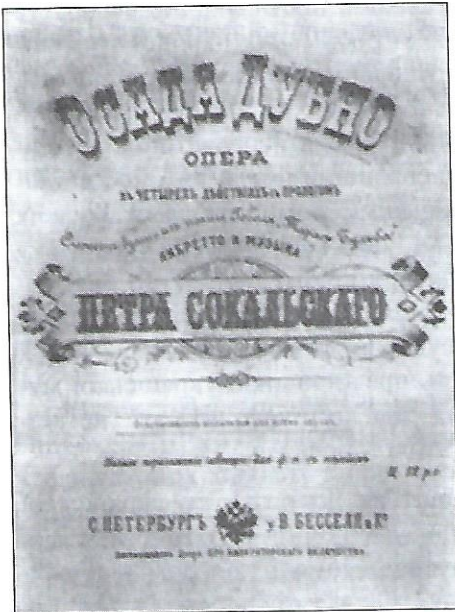

Микола Аркас.

жіночого і мішаного). Пісня з "Вечорниць" для чоловічого хору під назвою "Закувала та сива зозуля" стала однією з найулюбленіших пісень українського хорового репертуару. У ній Ніщинський виявляє велику творчу винахідливість у створенні цікавого музичного переказу.

МИКОЛА АРКАС хоча не мав широкої музичної освіти, був творчо обдарований. Аркас написав біля 80 обробок народних пісень й оперу "Катерина" на основі Шевченкової поеми, що здобула значну популярність за свою мелодійність.

ПЕТРО СОКАЛЬСЬКИЙ — автор "Української Симфонії", фортепіанових творів і трьох опер (які, на жаль, ніколи не ставилися на сцені).

Обкладинка клавіру опери П. Сокальського "Облога Дубна".

ШУМКИ-ДУМКИ

Мода на фортепіанові твори у Західній Європі поширилася у XIX ст. і на Україну. Тоді постали численні фортепіанові твори під назвою "шумки" та "думки". Були це переважно мішанина (попурі) з українських народних пісень або композиції на тему однієї пісні. У свій час вони були улюбленими точками концертів і домашніх музичних пописів. Найбільш відомий їх автор це Владислав Заремба.

Пояснення слів

- п'еса — play
- попис — performance
- попурі — medley

Закріплення

1. Що це "Перемишльська школа" і яке її місце в розвитку української музики? Назвіть кілька композиторів "перемишльської школи".
2. Чому оперета Гулака-Артемовського "Запорожець за Дунаєм" продовжує користуватись величезною популярністю серед українців?
3. Як ви думаєте, чому українські композитори так багато своїх творів писали

на слова Тараса Шевченка?

4. Поясніть, яким чином багато українських народних пісень стали вважатись частиною російської пісенної спадщини.

Вправа — назвати автора

1. Національного гімну "Ще не вмерла Україна":
2. Комічної опери "Запорожець за Дунаєм":
3. Опері "Катерина":
4. Пісні для чоловічого хору "Закувала та сива зозуля":
5. Музичної картини "Вечорниці":
6. Пісні "Веснівка" на слова М. Шашкевича:
7. "Української Симфонії":

Вправа — аналіза

Порівняйте національні гімни України та Америки. Подайте свої думки на поставлені тут питання.

1. Які провідні думки висловлені в українському національному гімні?
2. Які провідні думки висловлені в американському національному гімні?
3. Що спільного їм обом?
4. Які почуття пробуджує у вас виконання цих двох національних гімнів?
5. Що можна сказати про характер мелодій українського та американського гімнів?
6. Напишіть слова українського гімну.